

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.

THE
NATIONAL
INTEREST

آمریکایی‌سازی مجدد خاور میانه

ایالات متحده روزبه‌روز بیشتر نقش اثرگذاری در برخی کشورهای منطقه خاورمیانه بازی می‌کند. از سوریه تا غزه، پتانسیل‌های زیادی برای تحول خاورمیانه وجود دارد. با این حال این مسئله ممکن است آمریکا را در شرایطی که نیازمند تمرکز بر مسائل داخلی و مسائل بزرگ‌تر در آسیای شرقی و اروپا است، بیش از پیش در منطقه گرفتار کند. مداخله در غزه، عراق، سوریه و لبنان باید در چارچوب «آمریکایی‌سازی» صورت بگیرد. دونالد ترامپ به‌تازگی از احمدالشرع در کاخ سفید میزبانی کرد؛ هیئت‌های بلندپایه آمریکایی به لبنان و عراق سفر کرده‌اند تا در مورد مسائل امنیتی و مبارزه با تروریسم مذاکره کنند. در نزدیکی نوار غزه، نیروهای آمریکایی از استکدام و سیاستگذاران آمریکایی در خصوص گسترش آتش‌پس غزه گفت‌وگو می‌کنند. گزارش‌هایی وجود دارد که آمریکا قرار است پایگاه‌های نظامی بیشتری در اسرائیل بسازد. ایالات متحده آمریکا به گروه شبه‌نظامی کُرد نیروهای دموکراتیک سوریه فشار می‌آورد که بیشتر در نیروهای امنیتی حکومت جدید سوریه ادغام شود. این نشان می‌دهد که بر خلاف سیاست دوره نخست ترامپ برای خروج نیروها از سوریه، نیاز به مستشاران بیشتر آمریکایی در خاک سوریه باشد. در عراق کاخ سفید در حال بررسی تحول در سیاست آمریکا است که ممکن است دیگر به مانند گذشته نیاز به نیروهای آمریکایی وجود نداشته‌باشد. بخش اعظم نیروهای آمریکایی به اقلیم کردستان عراق جابجا خواهند شد و واشنگتن امیدوار است که مذاکرات حزب کارگران کردستان با ترکیه به نتیجه برسد تا ثبات در شمال عراق بیشتر شود. در لبنان، واشنگتن به بیروت برای خلع سلاح حزب‌الله فشار وارد می‌کند. اما به نظر می‌رسد که دولت لبنان از خلع سلاح حزب‌الله ناتوان مانده است و اسرائیل به حملات خود در لبنان ادامه می‌دهد. این وضعیت آمریکا را در شرایط سختی قرار می‌دهد.

افزایش مجدد سطح مداخله آمریکا نتیجه جنگ غزه است که از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ آغاز شد. این شرایط باعث شد که اسرائیل وارد یک جنگ چندجبهه‌ای در لبنان، یمن و عراق علیه حماس، حزب‌الله و دیگر گروه‌های نیابتی ایران باشد. در طول این درگیری واشنگتن نقش‌های مختلفی بر عهده گرفت. زمانی که دولت ترامپ به قدرت رسید، تلاش برای تغییر اولویت‌ها آغاز شد. واشنگتن مسئولیت بزرگ‌تری برای آتش‌پس در غزه و آتش‌بس میان اسرائیل و ایران بر عهده گرفت. علاوه بر این آمریکا نگران حفظ آتش‌بس در لبنان هم هست. در سوریه نیز با حمایت کاخ سفید از احمدالشرع، روشن شد که آمریکا خواهان کاهش تنش میان دمشق و تل‌آویو است. تردیدی وجود ندارد که حل و فصل درگیری‌ها در منطقه بسیار پیچیده و مشکل است. ترامپ توانست بین ایران و اسرائیل آتش‌بس برقرار کند. او همچنین توانست قطر و ترکیه، دو متحد آمریکا را وادار کند که از آتش‌بس در غزه حمایت کنند. مداخله آمریکا در لبنان، عراق، سوریه و اسرائیل مسئله جدیدی نیست. اما آنچه تازگی دارد میزان درهم‌تنیدگی این درگیری‌ها با یکدیگر است. غزه تنها آتش‌بس مهم در منطقه نیست. لبنان، سوریه و عراق هر یک چالش بزرگ متفاوتی تلقی می‌شوند. نیروهای آمریکایی هنوز در سوریه و عراق هستند. آنچه در لبنان و عراق رخ بدهد، بر سوریه هم تأثیر می‌گذارد و بر عکس. سوریه بین سال‌های ۱۹۷۶ تا ۲۰۰۵ لبنان را اشغال کرده بود. جنگ داخلی سوریه در ظهور داعش و اشغال بخش‌های وسیعی از خاک عراق توسط آن موثر بود. آمریکایی‌سازی این مناطق مرتبط درگیری می‌تواند نقطه پایانی برای بی‌ثباتی منطقه باشد. ایالات متحده تعاملات فزاینده اخیر خود با منطقه را در طول جنگ خلیج فارس ۱۹۹۱ آغاز کرد. این امر در نهایت پس از ۱۱ سپتامبر به «جنگ جهانی علیه تروریسم» تبدیل شد. به این ترتیب، ممکن است شاهد مداخلات دیپلماتیک بیشتر ایالات متحده برای کمک به حل و فصل تعدادی از درگیری‌های دیرینه باشیم. اگر این امر محقق شود، ممکن است به دوران جدیدی منجر شود. ترامپ با قاطعیت این آرزو را بیان کرده است. با این حال، رسیدن به خط پایان نیازمند تمرکز دقیق بر روی مسئله در طول ماه‌ها و سال‌های پیش رو خواهد بود.

دیپلماسی
DIPLOMACY

عکس: Getty Images

در جست‌وجوی تضمین ترامپ

محمد بن سلمان در سفر به واشنگتن چه انتظارهایی از کاخ سفید دارد؟

شهاب شسوار

خبرنگار گروه دیپلماسی

تحولات
عربستان

نزدیک به هشت سال از واپسین سفر ولیعهد عربستان سعودی به ایالات متحده آمریکا می‌گذرد. محمد بن سلمان، در شرایطی قرار است روز یک‌شنبه به کاخ سفید برود که تحولات بسیار گسترده‌ای نسبت به سفر قبلی او به واشنگتن در منطقه و جهان رخ داده است. قتل جمال خاشقچی، روزنامه‌نگار عربستانی ساکن آمریکا درون سرکنسول گری عربستان سعودی در استانبول، یک سال بعد از نخستین سفر محمد بن سلمان به ایالات متحده آمریکا در سال ۲۰۱۷ اتفاق افتاد. محمد بن سلمان متهم بود که شخصاً دستور این ترور را صادر کرده است. لیندسی گراهام، سناتور متحد ترامپ، سال ۲۰۱۸ از دولت خواست که «تا جایی که ممکن است عربستان سعودی تحریم نشود». او قول داد که مادامی که محمد بن سلمان رهبر عربستان است، به این کشور سفر نکند. اما از آن زمان تاکنون شرایط تغییر کرده است و لیندسی گراهام نه‌تنها به‌رغم حاکمیت محمد بن سلمان به عربستان سعودی سفر کرد، بلکه پنج دیدار رودررو در ۷ سال گذشته با محمد بن سلمان داشت. دیگر سیاستمداران آمریکا هم مسیر مشابهی را پشت سر گذاشتند. جو بایدن، رئیس‌جمهور پیشین آمریکا که در کارزار انتخاباتی خود وعده داده بود محمد بن سلمان را به شخصی مطرود در جهان بدل کند، نهایتاً مجبور شد به ریاض سفر کند و از ولیعهد سعودی دلجویی کند و او در خواست کند که عربستان سعودی و متحدانش تولید نفت خود را افزایش دهند تا تحریم‌ها فشار بیشتری به روسیه وارد کنند. بایدن در بیانیه پایانی سفرش به جده در سال ۲۰۲۲ وعده داد که شراکت آمریکا و عربستان فراتر از مسائل متعارف همیشگی رود و در حوزه‌های فناوری، زیرساخت، فضاوردی و هماهنگی در مسائل امنیتی خاورمیانه گسترش پیدا کند. از زمان سفر جو بایدن به عربستان سعودی مذاکرات فشرده‌ای میان عربستان و آمریکا برای پیوستن عربستان سعودی به فرآیند عادی‌سازی روابط کشورهای عربی با اسرائیل انجام شد. بر اساس گزارش‌ها واشنگتن و ریاض در این مذاکرات به یک معامله نزدیک شده‌بودند که به ازای توسعه همکاری‌های دو طرف در حوزه هسته‌ای و تضمین‌های امنیتی آمریکا به ریاض در قالب پیمان دفاع متقابل، عربستان سعودی روابط خود را با اسرائیل عادی‌سازی کند. این مذاکرات پس از حمله ۷ اکتبر ۲۰۲۳ حماس به اسرائیل و آغاز جنگ اسرائیل علیه غزه متوقف شد و هرگز به نتیجه نرسید.

در طول ۹ سال گذشته، موضع دونالد ترامپ در قبال پادشاهی سعودی تقریباً ثابت مانده است. ترامپ همانطور که در دور نخست ریاست‌جمهوری‌اش نخستین مقصد سفر خارجی خود را عربستان سعودی انتخاب کرد، در دور دوم هم در نخستین سفر خارجی به همین کشور سفر کرد. او حالا قرار است کمتر از یک سال بعد از شروع کارش در دور دوم ریاست‌جمهوری میزبان محمد بن سلمان در کاخ سفید باشد. در طول دوره نخست ریاست‌جمهوری دونالد ترامپ، کنگره آمریکا به سه مصوبه دوحزبی برای توقف فروش تسلیحات به عربستان سعودی رای داد، اما ترامپ هر سه مصوبه را وتو کرد تا فروش سلاح به عربستان سعودی متوقف نشود.

در طول سال‌های اخیر ترکیب تهدیدها در منطقه به شکل قابل توجهی تغییر کرده است. سال ۲۰۱۷ محمد بن سلمان گروه‌های شبه‌نظامی متحد ایران و برنامه هسته‌ای ایران را بزرگ‌ترین تهدید علیه خود می‌دانست اما امروز بسیاری از گروه‌های متحد ایران از جمله در لبنان و سوریه ضعیف‌تر از قبل شده‌اند و یمنی‌ها هم توانسته‌اند به توافقی برای آتش‌بس

پایدار با عربستان سعودی برسند. برنامه هسته‌ای ایران بعد از بمباران تاسیسات ایران توسط ایالات متحده آمریکا فعلاً متوقف شده است و تهدید بزرگی برای عربستان سعودی محسوب نمی‌شود. علاوه بر این ریاض و تهران توانستند در چارچوب یک توافق با میانجی‌گری چین روابط خود را عادی‌سازی کنند. در برابر سیاست‌های تهاجمی اسرائیل در منطقه، به‌ویژه حمله هوایی اسرائیل به قطر در شهر بومراه، نگرانی‌های عربستان سعودی را از قدرت گرفتن بیش از اندازه اسرائیل افزایش داده است. بلافاصله پس از این حمله بود که عربستان سعودی و پاکستان اعلام کردند یک پیمان دفاع متقابل با یکدیگر امضا کرده‌اند. با این حال ریاض همچنان امیدوار است که بتواند تضمین امنیتی روشنی از ایالات متحده آمریکا در مقابل هرگونه تجاوز نظامی خارجی دریافت کند. عربستان سعودی در عین حال از تضعیف بیش از پیش ایران در مقابل اسرائیل و به هم خوردن توازن قدرت منطقه‌ای هم نگران است. برای عربستان منطقه‌ای مطلوب است که نه ایران و نه اسرائیل در آن قدرت مسلط و هم‌وزن نباشند و تقوی یکی بر دیگری، چندان برای عربستان سعودی خوشایند نیست.

سفر پیشین محمد بن سلمان به ایالات متحده آمریکا به یک تور خبرساز سراسری از سواحل شرقی تا سواحل غربی آمریکا بدل شد. در آن سفر محمد بن سلمان علاوه بر دیدار با ترامپ و امضای توافقنامه‌های بزرگ واردات تسلیحات، با شخصیت‌های برجسته تجاری و فرهنگی آمریکایی هم دیدار و گفت‌وگو کرد.

محمد بن سلمان در سفر ترامپ به عربستان سعودی وعده داده بود که عربستان در طول دوران ریاست‌جمهوری ترامپ ۱۰۰۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری جدید در خاک آمریکا انجام دهد. این عدد البته بعدها مورد تجدیدنظر قرار گرفت و به حدود ۶۰۰ میلیارد دلار رسید. سفر فردای بن سلمان به واشنگتن، سفری کوتاه‌تر و کم‌سر و صدا تر از سفر پیشین خواهد بود. موضوع فناوری‌های نو، از جمله هوش مصنوعی و تراشه‌ها از جمله مسائلی است که در این سفر مورد نظر بن سلمان قرار می‌گیرد. ولیعهد سعودی در چارچوب چشم‌انداز خود برای آینده عربستان سعودی تبدیل شدن این کشور به کانون فناوری و هوش مصنوعی در منطقه خاورمیانه را پیش‌بینی کرده است. این موضوع نیازمند صدور مجوزهای ویژه دولت ایالات متحده آمریکا برای معافیت صادرات تراشه و فناوری‌های پیشرفته از محدودیت‌های احتمالی است.

▼ سفر کاری در ابعاد سفر رسمی

هر چند محمد بن سلمان، ولیعهد عربستان سعودی، عملاً حاکم بالفعل عربستان سعودی است، اما برنامه سفر او به ایالات متحده آمریکایک سفر رسمی کشوری تلقی نمی‌شود. به‌نوشته پایگاه خبری ای‌بی‌سی نیوز مقام‌های کاخ سفید تأکید کرده‌اند که این سفر یک سفر کاری خواهد بود، اما برنامه استقبال و دیدارهای محمد بن سلمان در واشنگتن در حد میزبانی از یک رهبر خارجی است. ورود محمد بن سلمان از حیاط جنوبی کاخ سفید و پس از آن مراسم استقبال رسمی، دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا برای دیدار دوجانبه در اتاق بیضی ریاست‌جمهوری کاخ سفید میزبان ولیعهد عربستان سعودی خواهد بود و پس از آن در اتاق کابینه چندین توافق اقتصادی و دفاعی میان دو طرف امضا خواهد شد. عصر همان روز به وقت محلی ضیافت شام به میزبانی ملانیا ترامپ، بانوی اول آمریکا در تالار شرقی کاخ سفید با حضور محمد بن سلمان برگزار خواهد شد. برای چهارشنبه هم کنفرانس سرمایه‌گذاری عربستان سعودی در تالار مرکز کندی واشنگتن دی‌سی برگزار خواهد شد که ده‌ها مدیر ارشد اقتصادی و تجاری در آن شرکت می‌کنند. به نوشته ای‌بی‌سی نیوز هر چند حضور دونالد ترامپ در این نشست در

کنار ولیعهد سعودی هنوز رسماً تأیید نشده است، اما احتمالاً ترامپ در کنفرانس سرمایه‌گذاری نیز شرکت خواهد کرد.

به نوشته پایگاه خبری بلومبرگ، این سفر بعد از چندین هفته رایزنی‌های فشرده میان مقام‌های آمریکا و عربستان سعودی برای نهایی کردن توافق‌هایی که قرار است در چارچوب دیدار ترامپ و بن سلمان امضا شود انجام خواهد شد. به نوشته بلومبرگ مقام‌های دو کشور از هفته‌های پیش در مورد جزئیات توافق‌های احتمالی رایزنی کرده‌اند و حتی احتمال به تعویق افتادن این سفر هم به دلیل اختلاف‌نظرهایی که پیش آمد، مطرح شده بود.

▼ خاور میانه جدید

سفر بن سلمان به واشنگتن از خاورمیانه‌ای بسیار متفاوت از سال ۲۰۱۷ انجام می‌شود. دو سال جنگ غزه چهره خاورمیانه راه‌به‌صورت بنیادین تغییر داده است. جنگ عربستان سعودی در یمن مدت‌هاست که متوقف شده است، گروه‌های متحد ایران در منطقه به شکل چشمگیری تضعیف شده‌اند، حکومت بشار اسد در سوریه سرنگون شده، در لبنان حکومتی همسو با سعودی روی کار آمده، روابط با قطر و ایران احیا شده است، اسرائیل جسورانه‌تر از هر زمان دیگری حتی به متحدان آمریکا در منطقه حمله می‌کند و ترکیب تهدیدها در منطقه تحول اساسی پیدا کرده‌اند. عربستان سعودی در طول این مدت تلاش کرده است که دامن خود را از آتش جنگ در خاورمیانه دور نگه دارد. حمله ۲۰۱۹ انصارالله یمن به تاسیسات نفتی عربستان سعودی و بی‌توجهی آمریکا به این حمله باعث شد تا عربستان به فکر تجدیدنظر در مداخله‌های خارجی خود بیفتد و تلاش کند تا دامنه تهدیدها را از خاک خود دور نگه دارد. محمد بن سلمان به این نتیجه رسید که برای رسیدن به اهداف چشم‌انداز ۲۰۳۰ برای تبدیل شدن به کانون اقتصادی و صنعتی منطقه، باید امنیت عربستان تضمین شود و از تنش‌های منطقه‌ای دوری کند. آشتی با ایران و قطر و آتش‌بس در یمن، نتیجه همین تغییر در دیدگاه عربستان سعودی بود. محمد بن سلمان امیدوار است که هر تغییری در خاورمیانه رخ دهد، عربستان سعودی ستون اصلی خاورمیانه جدید باشد.

برنارد هیکل، استاد مطالعات خاور نزدیک در دانشگاه پرینستون به بلومبرگ معتقد است که هر چند تمرکز بر توافق‌هایی است که محمد بن سلمان ممکن است در واشنگتن امضا کند، برای رهبر سعودی این سفر بیش از هر چیز با هدف شراکت با ایالات متحده آمریکا برای ایجاد بنیادهای خاورمیانه جدید انجام می‌شود. هیکل می‌گوید: «سعودی‌ها خودشان را مانند باغ زربانی در میانه آتش تصور می‌کنند. آنها دورنمایی از یک منطقه باثبات و صلح‌آمیز در ذهن دارند که خودشان کانون و مرکز اقتصادی آن باشند.» به گفته هیکل پادشاهی سعودی توانسته است این تصویر خاورمیانه را به ترامپ بقبولاند.

جیسون گرینبلات، فرستاده ویژه آمریکا در امور خاورمیانه در دور نخست ریاست‌جمهوری ترامپ در مورد این سفر در نیوزویک می‌نویسد: «ایالات متحده و عربستان سعودی به یکدیگر نیاز دارند. در منطقه‌ای که تهدید ایران، تروریسم و بی‌ثباتی در کشورهایی مانند سوریه و لبنان وجود دارد، قدرت آمریکا به شکرایی توانمند و هفم‌فکر وابسته است. عربستان سعودی مدت‌هاست یکی از مهم‌ترین متحدان ایالات متحده بوده است. مشارکت دفاعی قوی بین آمریکا و عربستان سعودی به بازدارندگی بازیگران متخاصم، حفاظت از خطوط کشتیرانی، و تأمین ذخایر انرژی جهانی که اقتصاد دنیا را حفظ می‌کنند، کمک می‌کند. این دو کشور با هم از دریای سرخ و خلیج فارس محافظت می‌کنند، حملات پهپادی و موشکی شبه‌نظامیان تحت حمایت ایران را خنثی می‌کنند و به جلوگیری از اشاعه هسته‌ای کمک می‌کنند. یک پیمان دفاعی رسمی — که فناوری و اطلاعات ایالات متحده را با دسترسی و منابع عربستان سعودی پیوند می‌دهد — این همکاری را برای بلندمدت تثبیت خواهد کرد. این پیمان نشان خواهد داد که ریاض آماده است بار امنیت منطقه‌ای را به دوش بکشد و واشنگتن یک متحد قابل اعتماد باقی می‌ماند.»

▼ توافقی دفاعی

محمد بن سلمان، مطالبه قدیمی خود برای یک تعهد امنیتی جامع از سوی آمریکا را بار دیگر به واشنگتن خواهد برد. از سال ۲۰۱۹ که حمله پهپادی و موشکی انصارالله یمن به تاسیسات نفتی آرامکو در عربستان سعودی ۵۰ درصد از تولید نفت عربستان را از مدار خارج کرد، ریاض خواهان تعهد امنیتی آمریکا برای مقابله با تهاجم به خاک عربستان است. سال ۲۰۱۹ دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا در مقابل خواست عربستان برای مقابله با انصارالله یمن و ایران، هیچ اقدامی انجام نداد و حاضر به مداخله نظامی نشد. این موضوع باعث شد تا سعودی‌ها خواستار تعهد مکتوب و پیمان دفاعی با ایالات متحده آمریکا شوند که تضمین کند در مقابل هرگونه حمله به خاک سعودی، ایالات متحده آمریکا از آنها دفاع خواهد کرد. چنین پیمانی بخشی از مذاکرات پیشین ریاض و واشنگتن در چارچوب مذاکرات عادی‌سازی روابط عربستان و اسرائیل بود که با شروع جنگ غزه متوقف شد. ۶ سال بعد از حملات به تاسیسات آرامکو، این بار حمله اسرائیل به خاک قطر بود که بار دیگر خواست عربستان را برای تضمین‌های امنیتی آمریکا پررنگ کرد.

دونالد ترامپ برای امضای یک پیمان دفاعی متقابل با عربستان سعودی نیازمند تأیید کنگره آمریکا است؛ تأییدی که دست‌یافتن به آن در شرایط فعلی احتمالاً میسر نباشد. بلومبرگ